

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Тыва

Улуг-Хемский кожуун Республики Тыва

МБОУ СОШ с. Арыг-Узюнский

АССМОТРЕНО

Ю учителей нач. классов

Донгак Донгак А.С.

Приказ № 4 от 30.08.2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по

УВР Шивитпей Н.А.

Приказ № 4 от 30.08.2023 г.

Алр-Санаа С.М.

Приказ № 4 от 30.08.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«Литературное чтение на родном языке»

для обучающихся 1-4 классов

2 класс

Арыг-Узуу 2023

Тайылбыр бижик

2-ги класстын торээн чугаа эртеминге тургускан календарлыг план Тыва Республиканын ниити болгаш профессионал ооредилге яамызынын чанында ооредилге-методиктиг човулелдин бадылааны-биле, Л.С.Кара-оолдун 2-4 класстарга тургусканы эге школанын номчулга программазынга (Кызыл-2011 чыл) даянып тургустунган.

Эге школага чечен чогаал номчулгазынын курузу уругларны чечен чогаал оранынче углап, состун уран чурумалдыг овур-хевирин дамчыштыр чогаалдын (созуглелдин) долу болгаш делгем утка-шынарлыын хой талазындан угаап билип алырынга дузалаар. Чечен чогаал номчулгазы состун чогаадыкчы уран-мергенин билиндирип, чогаалдар номчуурунга уругларнын сонuurгалын оттурар.

Эге школаныё 2-ги клазынга торээн чугаа курузунун утказы Л.С.Кара-оолдун «Литературлуг номчулга» номунун (2012), Е.Т.Танованын 2-ги класска «Класстан дашкаар номчулганын» дузазы-биле болгаш устунде айыттынган 2-4 класстарга номчулга программазынын» аайы-биле илереттинер болгаш боттаныр. Литературлуг номчулга номнарында кирген чогаалдарны шын сайгарып, оон утказын оореникчилерге шын, чедир билиндирерде, методиктиг аргаларны башкынын тодаргай шилип алыры чугула. Чогаал сайгарылгазыныё узинде созуглелдин чугле сюжедин, ында кирген барымдаалыг дыёнадыгларны чугула коор, чангыс талалаар чорукту база ону дамчыштыр илерээн билиглер-биле кызыгаарлаттынарын болдурбас. Амгы методиканыё кол негелдези эгелеп чоруур номчукчунун кичээнгейин чечен чогаалдыё эстетиктиг будужу, ында тургустунган мораль-этиктиг болуушкуннар; чогаалчынын долгандыр турар хурээлелге хамаарылгазы, коруш-туружу ону дувуредип чоруур унелелдиг угланыышкыннар, чанчыл- созуглелдер айтырыглары база чогаал сайгарылгазынга хамаарышкан оске-даа айтырыглар хаара туткан турар ужурлуг.

Эге школага чечен чогаал номчулгазыныё программазы чечен-эстетиктиг болгаш литература шинчилелдиг принциптерге ундезилеттингеш «Литературлуг номчулга» номунун тургузуун болгаш утказын тодарадыр. Оон ангыда программа уругларнын номчулгага хамаарышкан билиинин деннелин, номчулганыё сорулгазын, оорениринин чамдык аргаларын айтып турар.

Программа езугаар «Литературлуг номчулга» неделяда **2 шак, чылда 68 шак** кылдыр хувааттынган.

1-ги чартык чылда – 32 шак

1-ги улдуң – 18

2-ги улдуң – 14

2-ги чартык чылда – 36 шак

3-кү улдуң – 20

4-кү улдуң – 16

Литература данзызы.

1Л.С.Кара-оол. «Эге школанын номчулга программазы»-2011ч.

Л.С.Кара-оолдун тургусканы программада албан шингээдир ужурлуг билиглернин адыр бурузун тус-тузунда каш шак дургузунда ооренирин чиге тода айыткан (устунде бердингени-биле). Ук программада номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазынга чылда 68 шак бердингэн. А чижек ажилчын планда программага дуушпейн турар хажыдыышкыннар бар.

Чижек календарь-темалыг план торээн чугаа эртемин неделяда 2 шак ооренир кылдыр санап, чылда 68 шакка санаттыглан. Программага дуушпес хажыдышкыннар номчулга эртемин ооредиринин шактарынын кызырылганындан тывылган. Ынчангаш ооренип эртер номчулганын тематикаларынга бердинген шактарнын база класстан дашкаар номчулганын шактары кызырылган.

Номчулгага болгаш чугаа сайзырадылгазынга оореникчилернин кол билиглери, мергежилдери болгаш чанчылдары.

2-ги классты доозуп тургаш, оореникчилер дараазында чуулдерни шингээдип алган турар.

Номчулганын чанчылдары:

Бирги чартык чылда 2-3 слогтардан тургустунган нарын эвес состерни будуну-биле адап, 3-4 слогтарлыг элээн нарын хире состерни слогтарга чарбышаан, шын, медреселдиг номчуп билир; домакка состерни бот- боттарындан адырбайн, утка талазы-биле аразында тудуш холбаалыг кылдыр номчуур; номчулганыё темпизи чоорту дургедеп, таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени минутада 35-45 хире сос.

Ийиги чартык чылда утка талазы-биле билдингир состерни болгаш домактарны шын, аянын, медреселдиг, илдик чокка, тода дынналдыр номчуп шыдаптар; созуглелде чугула утка илередир состу ун-биле (унну бедидип азы чавызадып тургаш) ылгап билир; таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени 1 минутада 55-60 хире сос. Медээ, айтырыг, кыйгырыг демдектерин барымдаалап, домактарнын аянын ун-биле дамчыдып билир. Аянын номчуурунга белеткенир талазы-биле бот-онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде номчуп билир.

Созуглел-биле ажыл. Номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип, утказын чугаалап, кол бодалды илередип билир. Чогаалдыё киржикчилеринин кылып турар чуулдерин унелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптар. Созуглелди боттарынын состери- биле катаптап чугаалаары. Номда бердинген айтырыглар болгаш онаалгаларны номчаан чуулунге хамаарыштыр ажыглап билири: номчаан созуглелдин адын номнуё допчузундан тып шыдаары. Башкынын дузазы-биле кезектерге чарып каан созуглелдерге аттар тывар. Абзацтарны барымдаалап тургаш созуглелдин утказын шын тургузарынга баштайгы чаёчылдарны алыр. Шулуку аянын номчуп, доктаадып, тоолдарны ыдып билир.

2-ги класстын оореникчилеринин тыва дылда программаны билип алганынын планнаттыглан туннелдери.

Мозу-шынарында, аажы-чанында (личностуг) хевирлеттинген турар билиглери:

- Торээн дылывыс харылзажырынын база мээ-медреселивистиё шынарын коргузиринин кол чепсээ;
- Торээн дыл национал культуравыстыё кол болуушкуну;
- Сагыш-сеткилди,бодалдарны илередиринге дылдын бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чоптуг ажыглап билири.;
- Торээн дылын улаштыр оорениринге сонuurгалын оттуары;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдыё уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.
- Торээн дылын сайзырадырынга. ону кадагалап арттыраырга оореникчинин бот киржилгеzi;
- Аас чугаага дылдыё уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыраы.

2-ги класстын оореникчилеринин (личностуг) хевирлеттинген турар үжүрлүг мозу - шынары:

- долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг, ынак болуру;
- езу-чурумга чагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг бооп хевирлеттинген турар;

2-ги класстын оореникчилеринин билиинин предметтиг хевирлеттинген турары:

- Ытыкыр, сымыранып, иштинде созуглелди бодунуё билип алыр шаа-биле дурген номчууру.
- Созуглелдин хевирлерин литературлуг негелделерге дууштур (шын адалга, бижик демдектерин, логиктиг ударениени сагып) номчууру.
- Созуглелдин адынга болгаш бердинген чуруктарынга даянып, оон утказын баш удур даап бодаары.
- Номчаан чуулунун кол состеринге даянып, утказын бодунуё созубиле дамчыдып билири.
- Болуушкуннарныё болуп турар аайы-биле дес-дараалашкаан сагып чугаалаары.
- Созуглелди кезектерге утказыныё аайы-биле чарып, башкыныё дузазы-биле бодуун болгаш нарын план тургузуп, кезек бурузунге база будун созуглелге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири.
- Номчаан чуулун долузу-биле, кысказы-биле, шилилгелиг, диалогтарны медээ домактары-биле солуп, чувелернин овур-хевирин деннеп, чугаалап билири.
- Номчуур номунуё титулдуг арынын, аннотациязын, эге база туннел созунге даяныры.
- Хереглээн номун алфавиттиг каталогтан тып, библиотекада бар номнарны ажыглап ооренири.
- Справочниктер, энциклопедиялар, уругларга хамаарышкан журналдарны ажыглап билири база кыска аннотацияларны с\мелээн номнарга тургузары.
- Номчаан материалында кол маадырларныё мозу-шынарларын кижиниё алдынар ужурлуг дурумнери-биле деннээри.

2-ги класстын оореникчилеринин предметтиг хевирлеттинген турар үжүрлүг билиглери:

- Номчаан чуулунге хамаарыштыр бодунун бодалдарын илередип билири, ону аас болгаш бижимел-биле дамчыдып билири.
- Созуглелдин эстетиктиг болгаш мозу-шынарга хамаарыштыр унелиг талаларын бодунун билип турар аайы-биле илередип билири.

Чугаа чорудулгазы болгаш медээлер-биле ажыл (метапредметтиг).

2-ги класстын оореникчилеринин чугаа чорудулгазынын болгаш медээлер-биле ажылдаарынын (метапредметтиг) хевирлеттинген турары:

- утка болгаш дыл-домаанын талазы-биле чедингир созуглелди ун доктаашкыны, интонация болгаш номчулганын дургенин барымдаалап шын, медреселдиг, аянныг номчууру;
- таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени 1 минутада 55-60 хире сос;
- чогаалдын адынга болгаш аёаа хамаарыштыр чураан чуруктарга даянып алгаш, чогаалдын кол утказын тодарадып билири;
- чогаалдын темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (узундулерни, абзацтарны) дыёналдыр номчууру, доктаадып алыры;

а) Хун бүрүде кылыр ажылдар (регулятивтиг).

Оореникчилерге хевирлеттинген турары:

- Ооренип турар эртемнин тема, болук аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;
- башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип ооренири;

-бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш бодунун, эштериниё ажылын унелеп билиринге ооренири;

- бодунун кылыр ужурлуг ажылын планап билири; салып алган сорулгаларын езугаар ажылын кылып билири;

Оореникчилерге хевирлеттинери:

- башкы-биле демниг ажилдажышкын уезинде чечен чогаалды ооренип шингээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири;

- кылып турар ажилдарын ажил уезинде болгаш ажил соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгарып, шинчилеп билири;

- номчулга талазы –биле бодунун ажылын планнап билири.

б) 2-ги класстын оореникчилеринин эртемге сонуггалын ханыладыры-биле чоруттунган ажилдарнын туннелинде (познавательный)

Оореникчилерге хевирлеттинген турары:

- ооредилге даалгаларын кууседип турар уеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;

-бодунуё назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири;

-дылдыё негелдерин кууседирде янзы-буру схемаларны, модельдерни, символ- демдектерни ажыглап билири ;

-белен таблицаларны,схемаларны, созуглелдерни немээри;

Оореникчилерге хевирлеттинери:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;

- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медреселдиги-биле тургузуп билири;

- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;

- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) 2-ги класстын оореникчилеринин бот-боттарынын аразында харылзажырынга хамаарыштыр хевирлеттинген турар билиглери (коммуникативтиг):

- аас чугаага диалогту ажыглап билири;

- ангы-ангы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чангыс аай туннелге келиринге ооредири;

- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чанчыгары;

- билдинмес чуулдеринге айтырыгларны салып билири;

- коммуникативтиг сорулгаларны шийтпирлээринге дылдыё аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

- болукке ажилдап ооренири; бодунун бодалындан ангыда эжинин узел-бодалын база дыннап, унелеп билири;

- туннел ундурерде бодунун бодалын тайылбырлап билири болгаш эш-ооруннун узел-бодалы- биле деннестирип билири;

Оореникчилернин харылзажырынга хамаарыштыр билиглеринин хевирлеттинери:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыннакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;

-удур-дедир хыналда уезинде бот-боттарынга дузаны \езинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шийтпирлээринге дылдын аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

- болук-биле ажил уезинде чогуур айтырыгларны салып билири.

«Номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы» деп болук

Планнынган туннел:

- ангы-ангы созуглелдерни ыткыр дынзыг аянынг номчулга, иштинде номчулга болгаш дыёнап турар уеде уткаларын шын медреселдиг билип алыры; оларнын онзагай шынарларын (уран-чечен, эртем-популярлыг, тайылбырнын), созуглелдернин кол уткаларын болгаш кол маадырларын; утка аайы-биле айтырыгларга харыылап билири; болушкуннарныё чурумун тодарадып билири; номчаан азы дыёнаан ооредиглиг, эртем- популярлыг болгаш уран-чечен созуглелдерге айтырыгларны салып билири.

Бердинген туннелдернин чедип алырынын билии:

- созуглелдернин ангы-ангы хевирлериниё шынарларын тодарадыры;
- номчаан азы дыёнаан созуглелинин кол утказын, кол маадырларын, созуглелдин утказынга хамаарышкан айтырыгларга харыылап тургаш, болушкуннарныё чуру мун тодарадып билири;
- созуглелдин утказынга хамаарышкан айтырыгларны салып билири.

Темаларнын туннелин унелээри.

«5».- 1 минутада 55-60 сос.Программаны бедик деннелде шингээдип алган.

«4».- 1 минутада 50-55 сос.Программаны бедик деёнелде шиёгээдип алган.

«3».- 1 минутада 45-55 сос. Программаны шиёгээдип алган.

«2».- 1 минутада 25-30сос.Программаны шингээдип албаан

Программа дараазында темалар аайы-биле хувааттынган.

№	Темазы	шагы
1	Экии, литературлуг номчулга	3
2	Ооренип, оорен	6
3	Чылдын уелери.Тодуг-догаа кузумейни	3
4	Улустун аас чогаалы. Тоолдар	6
5	Тос чузун малымайны.	7
6	Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым.	4
7	Арыг-шевер кадыкшылдын ундезини.	3
8	Улустун аас чогаалынын биче хевирлери.	6
9	Бистин бичии оннуктеривис	5
10	Тоогу болгаш тоолчургу чугаалар	2
11	Улус аразында ие караа чымчак	2
12	Чылдын уелери. Хоглуг чазым.	4
13	Эштигде хоглуг, эптигде куштуг.	3
14	Ойнаксанчыг оюннарым.	2
15	Кижиге болуру чажындан.	2
16	Оске чоннарнын аас чогаалы.	2
17	Чонум чаагай ёзу-чанчылдары.	1
18	Чылдын уелери. Чараш чайым.	4

Чыл дургузунда өөредир темаларның бөлүктөр аайы-биле хуваалдазы

№	Хевирлери	1 улдун	2 улдун	3 улдун	4 улдун	Чылда
1.	Бижимел чугаа сайзырад ылгазы	Класска	-	1	1	3
		Онаалга	-	1	1	3
2.	Чогаадык чы чоруун сайзырад ы	класска	1	1	3	2
		Онаалга	2	-	3	2
3.	Сөс-биле оюн	1				
4.	Шээжи-биле өөренир шүлүктөр	4	5	7	4	20
5.	Проектилер	1	1	1	1	4
	Театржыткан көргүзүг					
6.	Чогаалга чурук чуруур	4	2	2	1	9
7.	Аас чугаа сайзырадылгазы					
8.	Очулдурулга ажылы					
9.	Номчулгазының темпи	55-70 сөс, 1 класска – 30 хире сөс				

Календарь- тематиктиг план

№	Темалыг бөлүү, кичээлдин темазы	Шагы	Хуннери	
			план	факт
Экии, Литературлуг номчулга! -3 ш				
1.	Календарьның бирги хүнү. С. Маршак	1	05.09	
2.	Ном. С. Сарыг-оол	1	08.09	
3.	Үжүк дою. К Ондар	1	12.09	
Өөренип өөрөн -6 ш				
4.	Арыг-силиг, чараш бижиир. Ч. Кара-Күске	1	15.09	
5.	Өөреникчээ. С. Сарыг-оол	1	19.09	
6.	Школачы билип алзын. С. Маршак	1	22.09	
7.	Ногаан, көк болгаш кызыл карандаштар. К-Э. Кудажы	1	26.09	
8.	Берге бодалга. С. Баруздин	1	29.09	
9.	Бистиң проективис «Эртем чокта – эртен база дүн»	1	03.10	
Чылдың үелери. Тодуг-догаа күзүмейни -3 ш				
10.	Күскү хову. Б. Хөвөңмей	1	06.10	
11.	Күс Г. Скребницкий	1	10.10	
12.	Сыйтылаа күске В. Бианки	1	13.10	
Улустуң аас чогаалы. Тоолдар - 6 ш				
13.	Дилги биле Ала-Сааскан. Тыва улустуң тоолу	1	17.10	
14.	Инек-Сокпа. Тыва улустуң тоолу	1	20.10	
15.	Хунажык анай	1	24.10	
16.	Чаан биле Күске. Тыва улустуң тоолу	1	27.10	

17.	Ийи күске. Тыва улустун тоолу	1	07.11	
18.	Бора-Шиижек. С. Пюрбю	1	10.11	
19.	Селбер Койгунак А. Шоюн	1	14.11	
20.	Ыылааш-Сээк. К. Чуковский	1	17.11	
21.	Коданның аян-чоруу. Г. Скребицкий	1	21.11	
Чылдың үелери. Аккыр харлыг кыжым-4 ш				
22.	Кышкы ыржыгаш. Е. Танова	1	24.11	
23.	Чогаадыг «Тожуда кыш»	1	28.11	
24.	Харжыгаш. К. Ондар	1	01.12	
25.	Чаа чылдың йөрээли. Ч. Ондар Чаа чылда. С. Михалков	1	05.12	
Тос чүзүн малымайны - 7 ш				
26.	Бызаа. С.Сарыг-оол	1	08.12	
27.	Бодаган. С. Сарыг-оол	1	12.12	
28.	Кулун, С. Сарыг-оол	1	15.12	
29.	Халбыңмай. С. Сарыг-оол	1	19.12	
30.	Анай. С. Сарыг-оол Анайжыгаш. К-Э Кудажы Анайларым.Ч. Кара-Куске	1	22.12	
31.	Үзер хуна. Ю. Кюнзегеш	1	26.12	
32.	Бистиң проективис. Тос чүзүн малымайны.	1	29.12	
Арыг-шевер – кадыкшылдын үндезини-3ш				
33.	Арыг-шевер. Л. Чадамба	1	09.01	
34.	Чунар херек. К. Чуковский	1	12.01	
35.	Былчак хавактыг Федя. Н. Носов	1	16.01	
Улустун аас чогаалынын биче хевирлери- 6 ш				
36.	Тывызыым -дытта, тоолум – дошта. Тывызыктажырының чуруму	1	19.01	
37.	Тып көрүңерем, уруглар. А. Шоюн	1	23.01	
38.	Тывар сен бе? О. Сувакпит Кым-дыр мен? Л. Чадамба	1	26.01	
39.	Көгудуглер.	1	30.01	
40.	Уругларның ырлары	1	02.02	
41.	Бистиң проективис. Тывызыктар болгаш үлегер домактарда саннар.	1	06.02	
Бистиң бичии өннүктеривис- 5 ш				
42.	Койгунак. Ю. Кюнзегеш	1	09.02	
43.	Кушкаш. А. Пушкин	1	13.02	
44.	Шиижек оглу. О. Сувакпит «Болатка чоргаарланыр мен» (чогаадыг-угаадыг)	1	16.02	
45.	Чараа-чечен. М. Пришвин	1	20.02	
46.	Дилгиниң чеми. М. Пришвин	1	23.02	
Улус аразындан ие караа чымчак- 2ш				
47.	Март сези Л. Чадамба	1	01.03	
48.	Ава. А. Даржай	1	05.03	
Чылдын үелери. Хөглуг чазым-4 ш				
49.	Чаагай час. С. Сарыг-оол	1	12.03	
50.	Час келди. С. Бюрбю Чогаадыг «Час келди» (онаалга)	1	15.03	
51.	Бяштарнын байырлалы. В. Бианки	1	19.03	
52.	Үш час. В. Бианки	1	22.03	

